

KAUNO ISTORIJOS METRAŠTIS

7

KAUNAS 2006

Leidėjų žodis

Tradiciškai norėtume nuoširdžiai padėkoti mūsų talkininkams, be kurių pagalbos nebūtume išsivertę.

Ačiū AB Ūkio bankui už suteiktą finansinę paramą, leidžiant šį *Kauno istorijos metraščio* tomą.

Dėkojame Lietuvos istorijos instituto doc. dr. Edmundui Rimšai už leidimą metraščio viršelyje publikuoti 1668 – 1724 m. Kauno miesto herbinį antspaudą iš knygos „Kauno miesto herbas XV – XX a.“, Vilnius, 1994, kurio grafinį vaizdą piešė Skaidrutė Žeižytė.

Ačiū Jurgitai Vaičėnionienei, VDU darbuotojai, už *Kauno istorijos metraščio* straipsnių santrumpų anglų kalba peržiūrėjimą, pataisymą ir suredagavimą.

Taip pat dėkojame VDU doktorantei Vilmai Akmenytei už pagalbą ruošiant tekstus spaudai.

Turinys

Straipsniai

<i>Rasa Varsackytė</i> . Tikėjimo vardan: religinės brolijos Kaune XVII–XVIII a	7
<i>Agnius Urbanavičius</i> . Kauniečių kilmės Vilniaus naujieji miestiečiai 1661–1795 m. ..	23
<i>Aušra Blinstrubaitė</i> . XVII a. Pacų šeimos ir kamaldulių vienuolių laidojimo kriptų Pažaislyje išlikimas ir išsaugojimas	43
<i>Nijolė Lietuvininkaitė</i> . Kauno skaitymo megėjų draugija (1870–1915)	63
<i>Algimantas Katilius</i> . „Motinėls“ draugija Kaune	85
<i>Henryka Ilgiewicz</i> . Kauno lenkų švietimo draugija (1909–1932 m.)	103
<i>Alvydas Surblys</i> . Martyno Yčo ekonominės veiklos Kaune pėdsakais	111
<i>Viktorija Šeina-Vasiliauskienė</i> . Poetinis tarpukario Kauno tekstas	137
<i>Regina Juškienė</i> . Architekto Stasio Kudoko kūryba Kaune	153
<i>Mindaugas Bloznelis</i> . Studentų technikų ateitininkų korporacija „Grandis“	173
<i>Sabina Krūminaitė</i> . Kvartalų prie Laisvės alėjos erdvinės struktūros ir užstatymo dėsningumų analizė	193

Šaltinių publikacijos

Sufalsifikuota <i>Kauno muitinės rejestro</i> atmintinė (XV–XVI amžių sandūra). Parengė <i>Laimontas Karalius</i>	221
--	-----

Kauno istorikai

<i>Kristina Melinytė</i> . J. Puzinas – Kauno istorikas	223
---	-----

Recenzijos

<i>Laima Bucevičiūtė</i> . Recenzija knygai: J. Karpavičienė, Moteris Vilniuje ir Kaune XVI a. pirmojoje pusėje. Gyvenimo sumiestinimo Lietuvoje atomazgos. Versus aureus, 2005	229
---	-----

Kronika

<i>Rasa Varsackytė</i> . Devintoji Kauno istorijos konferencija – istorija liudininkų akimis ..	237
<i>Raimonda Kogelytė-Simanaitienė</i> . Menotyrininkės Nijolės Lukšionytės-Tolvaišienės architektūros tyrimai: romantizmas, istorizmas ir modernas Lietuvoje	241
Mūsų autoriai.....	246
Atmintinė Kauno istorijos metraščio autoriams.....	248

Mūsų autoriai

- BLINSTRUBAITĖ Aušra Menotyras magistrė (VDU, 2005). Mokslinių tyrimų kryptis: XVII-XIX a. laidojimo kriptos Lietuvos bažnyčiose.
bausra@takas.lt
- BLOZNELIS Mindaugas Techninių mokslų daktaras. Lietuvos katalikų mokslo akademijos narys. Mokslinių tyrimų kryptys: Lietuvos Išlaisvinimo tarybos veikla, Lietuvos Ateitininkijos istorija.
Tel. (837) 73 25 19.
- BUCEVIČIŪTĖ Laima Istorijos bakalaurė (VDU, 2004), VDU Istorijos katedros magistrantė. Mokslinių tyrimų kryptys: istorinė geografija ir kartografija.
Laima_Buceviciute@fc.vdu.lt
- ILGIEWICZ Henryka Humanitarinių mokslų daktarė. Kultūros, filosofijos ir meno instituto, Mokslo filosofijos ir istorijos skyriaus darbuotoja. Pagrindinės mokslinių tyrimų kryptys: Lietuvos ir Lenkijos istorija, mokslo istorija, kultūros istorija. Dabartinė tyrimo problematika: „Žinių visuomenės ištakos ir centrai Lietuvoje“, „Humanitarinių idėjų raiška ir mokslo institucionalizacija Lietuvoje XIX – XX a.“
hilgiewicz@yahoo.com
- JUŠKIENĖ Regina Meno mokykla, pedagogė. Menotyras bakalaurė (VDU). Mokslinių tyrimų kryptis: Pirmosios Lietuvos Respublikos architektūra.
v.juska@takas.lt
- KARALIUS Laimontas Hum. m. dr., Lietuvos istorijos instituto jaunesnis mokslo darbuotojas. Pagrindinės mokslinių interesų kryptys: Lietuvos Metrikos tyrimas ir rengimas spaudai; LDK muitų ir muitinių istorija XVI a.
karalius@istorija.lt
- KATILIUS Algimantas Baigė VU Istorijos fakultetą (istorijos spec.) Lietuvos istorijos instituto rankraštyno vedėju. Mokslinių tyrimų kryptis: Lietuvos Katalikų Bažnyčios istorija XIX a. II pusėje-XX a., XIX-XX a. Sūduvos istorija.
algiskatilius@takas.lt

- KRŪMINAITĖ Sabina Menotyros magistrė (VDU, 2005). Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Kauno teritorinio padalinio vyresnioji specialistė. Mokslinių tyrimų kryptis – architektūra bei urbanistika.
ash_sabukas@yahoo.com
- LIETUVNINKAITĖ Nijolė Hum. m. dr., Kauno technologijos universiteto bibliotekos Retų knygų skyriaus vedėja. Mokslinių tyrimų kryptys: Lietuvos knygos istorija, miestų knygos kultūros paveldas, asmeninių bibliotekų istorija
nijole.lietuvninkaite@ktu.lt
- MELINYTĖ Kristina Istorijos bakalaurė (VDU, 2005). VDU istorijos katedros magistrantė. Mokslinių tyrimų kryptys: Riterių kultūra LDK; miestų istorija.
melinyte_k@one.lt
- SIMANAITIENĖ-KOGELYTĖ Raimonda Hum. m. dr. VDA Kauno dailės fakulteto, VDU Menų instituto menotyros katedros, Kauno A. Martinaičio dailės mokyklos ir Kauno kolegijos J. Vienožinskio menų fakulteto dėstytoja. Mokslinių tyrimų kryptys: šiuolaikinė lietuvių taikomoji dailė, dailės pedagogika.
r.simanaitiene@mi.vdu.lt
- SURBLYS Alvydas Kauno apskrities viešosios bibliotekos, Senųjų ir retų spaudinių skyriaus vyresnysis bibliotekininkas, istorikas. Mokslinių tyrimų kryptis: asmenybės tarpukario Lietuvoje.
Alvydas@kvb.lt
- URBANAVIČIUS Agnius Hum. m. dr. Lietuvos istorijos instituto jaunesnysis mokslo darbuotojas. Pagrindinės mokslinių tyrimų kryptys: Ankstyvųjų naujųjų laikų istorija, visuomeninė ir ūkio istorija, gyventojų migracijos praeityje; Istorinė antropologija.
agniusu@hotmail.com
- VARSACKYTĖ Rasa Istorijos magistrė (VDU, 2002), VDU Istorijos katedros doktorantė. Mokslinių tyrimų kryptys: LDK miestų istorija, LDK kultūros istorija.
r.varsackyte@hmf.vdu.lt
- VASILIAUSKIENĖ-ŠEINA Viktorija Vilniaus universiteto Lietuvių literatūros katedros doktorantė. Mokslinių tyrimų kryptis: urbanistinė literatūra, XX a. I pusės lietuvių literatūra, literatūros kritika.
viktorija_seina@hotmail.com

Atmintinė Kauno istorijos metraščių autoriams

Kauno istorijos metraščių yra periodinis Vytauto Didžiojo universiteto mokslinis leidinys, skirtas Kauno miesto ir krašto istorijai. Metraščių tikslas yra skatinti Kauno miesto ir krašto praeities tyrinėjimus ir skelbti jo rezultatus. Metraščių redkolegija mano, kad ši tikslą ji gali pasiekti suburdama istorikus, archeologus, urbanistikos, architektūros ir meno istorikus, etnologus, kalbos istorikus bei kitų mokslų specialistus, taip pat skatindama tarpdisciplininius Kauno miesto ir krašto istorijos tyrimus. Tarp kitų metraščių tikslų paminėtini Vytauto Didžiojo universiteto studentų skatinimas mokslo darbui, taip pat medžiagos kaupimas bręstančiai *Kauno miesto istorijai*.

Metraštyje yra skelbiami straipsniai, šaltiniai, recenzuojami Kauno istorijos darbai, pateikiama Kaune veikiančių istorijos mokslo institucijų veiklos apžvalga. Straipsniai recenzuojami dviejų mokslininkų.

Metraštis leidžiamas lietuvių kalba su straipsnių santraukomis anglų arba vokiečių kalbomis. Šaltiniai skelbiami originalo kalba, esant reikalui verčiant juos į lietuvių kalbą. Skelbiamo straipsnio apimtis neturi viršyti 1 autorinio lanko (40 000 ženklų). Į autorinį lanką įeina straipsnio tekstas, priedai (šaltiniai, lentelės, schemos, žemėlapiai ir pan.), iliustracijos, santrauka (iki 10 % pozicijos teksto, ji gali būti pateikiama tiek lietuvių kalba, tiek norima užsienio kalba – anglų, vokiečių). Šaltinių publikacijos neturi viršyti 1 autorinio lanko (40 000 ženklų). Publikacijoje turi būti šaltinio tekstas originalo kalba, esant reikalui – vertimas į lietuvių kalbą, istoriniai bei archeografiniai komentarai. Atskirais atvejais redkolegijos sprendimu straipsnio arba šaltinių publikacijos apimtis gali būti padidinta. Kitos metraščių pozicijos (recenzijos, informaciniai straipsniai ir pan.) neturi viršyti 0,5 autorinio lanko (20000 ženklų). Redkolegijai pateikiamas 1 straipsnio ar kitokio teksto egzempliorius, surinktas kompiuteriu ir atspausdintas ant standartinio (A4 formato) popieriaus lapo. Kartu su tekstu pateikiama kompiuterinė laikmena (vienas ar daugiau 3¼ colio lankstus diskelis arba kompaktinė plokštelė) su įrašytais visais straipsnio tekstais, iliustracijomis, kitais priedais ir informacine medžiaga. Tekstai renkami pagal leidinio rinkimo taisyklės *Word 2000* teksto redaktoriumi, *Normal* ir *Times New Roman* arba *Times New Roman Baltic* šriftu, raidžių 12 pt dydžiu, 2 eilučių tarpais (1,5 space). Skyrybos ženklai išnašose turėtų būti naudojami pagal pateiktus pavyzdžius:

O. Kuncienė, Prekybiniai ryšiai IX–XIII amžiais, *Lietuvos gyventojų prekybiniai ryšiai I–XIII a.*, Vilnius, 1972, p.239.

O. Kuncienė, Prekybiniai ryšiai..., p.177. Ten pat, p.177.

O. Kuncienė, min. veik., p. 236. Raimundo Kowaleco parodymai POW ir OSN byloje, t.2, *Lietuvos centrinis valstybės archyvas* (toliau - LCVA), f.507, ap.3, b.168, l.133.

J. Lankutis, Literatūrinis palikimas: rūpesčiai ir problemos, *Pergalė*, 1987, Nr.7, p.139-144.

R. Žibaitis, Kur krypsta literatūros vėtrungės, *Literatūra ir menas*, 1986, spalio 17.

Sąrašai tekste ar prieduose renkami 1 stulpeliu, išnašos pateikiamos atitinkamo puslapio apačioje.

Iliustracijos ir kita vaizdinė medžiaga (schemos, žemėlapiai) turi būti tinkama

poligrafiškai reprodukuoti (kontrastingos nespaltvotos fotografijos, brėžinių bei piešinių originalai ar kokybiškos jų kopijos), ne didesnė negu standartinis (A4 formato) popieriaus lapas. Privalomas autorizuotas iliustracijų ar kitos vaizdinės medžiagos sąrašas. Jame nurodomas sąrašo pozicijos pavadinimas, šaltinis (leidinys, iš kurio reprodukuojama, muziejus, biblioteka, archyvas ar kitoks rinkinys) bei ją rengusio dailininko, fotografo, kartografo vardas ir pavardė. Kiekvienas vienetas turi būti nugarėlės pusėje pieštuku sunumeruotas pagal pateikiamą iliustraciją ar kitos vaizdinės medžiagos sąrašą, užrašant pozicijos pavadinimą bei rodyklę, nurodančią jos viršų. Iliustracijos ir kita vaizdinė medžiaga gali būti įrašyta į diskelius *jpg, jpeg, tif, bmp, gif, eps, psd, cdr, wmf* formatais, kai vaizdo rezoliucija ne mažesnė nei 300pixels/inch, ant diskelio nurodant programos pavadinimą, versiją bei iliustracijos įrašo vardą.

Straipsnių autoriai kartu su tekstu pateikia informacinius duomenis apie save. Būtina nurodyti darbovietę ir jos adresą, autoriaus pedagoginį vardą, mokslinį laipsnį, pageidautina gimimo metus, kontaktinius duomenis (adresas, telefonas, elektroninio pašto adresas), mokslinių tyrimų kryptis, kitą profesinę veiklą. Šie duomenys skelbiami metraštyje prie straipsnių.

Jei tekstai verčiami į lietuvių kalbą ne pačio autoriaus (straipsniai ir kitos pozicijos, šaltiniai) ar kitas kalbas (straipsnių santraukos), nurodomi vertėjai (vardas ir pavardė).

Redkolegijai pateikta medžiaga (tekstai, iliustracijos, kita vaizdinė medžiaga, diskeliai) autoriams negražinami.

Kilus neaiškumams dėl straipsnio parengimo principų, prašome kreiptis į *Kauno istorijos metraščio* redkolegiją.

Ka629 Kauno istorijos metraštis. T.7. Kaunas.Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
2005.– 250 p.; iliustr.

ISSN 1822-2617

Kauno istorijos metraščio septintasis tomas (T. 1 – 1998 m., T. 2 – 2000 m., T. 3 – 2002 m., T. 4 – 2003 m., T. 5 – 2004 m., T. 6 – 2005 m.) tęsia Kauno istorijos tyrinėjimų publikavimą. Šiame tome skelbiamos publikacijos apie įvairiu laiku Kaune veikusias brolijas, draugijas, bendruomenes. Daug vietos skirta urbanistikos ir architektūros istorijai: straipsniuose kalbama apie XVII a. Pacų šeimos ir kamaldulių vienuolių laidojimo kriptas Pažaislyje, apžvelgiama architekto Stasio Kudoko kūryba Kaune bei pateikiama Kvartalų prie Laisvės alėjos erdvinės struktūros ir užstatymo dėsningumų analizė.

UDK 947.45

Redaktorius Robertas Keturakis
Maketavo Rasa Švobaitė
Dailininkas Algirdas Jurėnas

Vytauto Didžiojo universiteto leidykla

ISSN 1822-2617

9771822261009